

AKROPOLITANEC

ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET

ALI MORAMO ŽIVETI
V STRESU?

TESLOV NAJVEČJI IZUM –
ON SAM (2. DEL)

O VRLINI

RAFFAELLO SANTI –
KARDINALNE VRLINE

www.akropola.org

FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO

PREDAVANJA OB UNESCOVEM SVETOVNEM DNEVU FILOZOFIJE

KAKO PRESTATI
TEŽKE ČASE?

FILOZOFIJA KOT
NAČIN ŽIVLJENJA

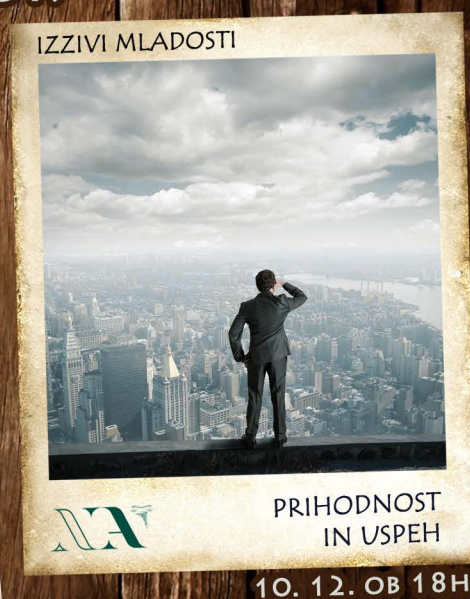
VSTOP
PROST!

ČETRTEK, 19. 11. OB 19H

WOLFOVA 8, LJUBLJANA

SKLOP PREDAVANJ
IZZIVI MLADOSTI
TYRŠEVA 7, MARIBOR

VSTOP NA POSAMEZNO PREDAVANJE: 4 €, ŠTUDENTI – VSTOP PROST!

AKROPOLITANEC

NOVA AKROPOLA | kulturno društvo

www.akropola.org

NOVEMBER 2015 | ŠT. 6

NASLOV

NOVA AKROPOLA | Ljubljana

Wolfova 8, 1000 Ljubljana

01/25 11 487

NOVA AKROPOLA | Maribor

Tyrševa 7, 2000 Maribor

040/70 99 55

IZDAJATELJ

NOVA AKROPOLA SLOVENIJA

bilten@akropola.org

UREDNIŠTVO

Glavni urednik: Stjepan Palajsa

Urednik: Andrej Praček

Grafični urednik: Nija Androjna

Grafično oblikovanje: Valerija Križnik

Lektor: Klavdija Blažun

V TEJ ŠTEVILKI:

- ALI MORAMO ŽIVETI V STRESU? 4
- TESLOV NAJVEČJI IZUM — ON SAM (2.DEL) 8
- O VRLINI 10
- RAFAELLO SANTI — KARDINALNE VRLINE 13

B E S E D A

U R E D N I K A

Napredek celote je na določen način Zakon življenja. Jaz si namreč želim izboljšave, ti, dragi bralec, si želiš izboljšave, vsakdo si želi biti boljši in srečnejši. Težnja po dvigovanju je vgrajena globoko v nas. Ta nujnost vlada naravi, je zahteva, ki vlada celotnemu kozmosu. Vse, kar je živo – življenje v vsaki predstavljeni in nepredstavljeni obliki – išče popolnost ...

In sredi vse te široke množice bitij, željnih napredovanja, je tudi vsakdo med nami, ki sanja in se trudi, da bi čim več dosegel. Kot posamezniki pa lahko zboljšavo iščemo na dva načina.

Prvi način je tak, da se na druge ne oziramo, da si pridobimo prednosti po svojih močeh, kar pogosto pomeni na račun drugih – torej tako, da izkoristimo njihovo šibkost, naivnost ali nevednost, da bi delali nam v prid. To nam lahko relativno hitro prinese udobje. Vendar takšna pot k "sreči" (kakor si jo v tem primeru lahko predstavljamo) lahko drugim prinaša bolečino. Toda ali smo pozabili, da si drugi prav tako želijo izboljšave? Ali imamo pravico, da jih zanemarimo ali celo izkoristimo?

Če se nam to zdi sporno, lahko razmislimo o drugi poti, o poti, ki vključuje tudi druge. Tako lahko iščemo napredek, ki drugim z ničimer ne bi škodil. V tej smeri gremo lahko še korak dlje in od pasivnega neškodovanja raje prevzamemo bolj dejavno vlogo, in sicer tako, da koristimo. Kajti vprašamo se lahko, kako smo lahko srečni mi, če tisti, ki jih imamo radi, pozabljeni obtičijo v težavah, ko pa bi jim lahko pomagali? Ta druga pot torej ne izhaja iz težnje po samo osebnem napredovanju, temveč iz težnje po skupnem napredovanju z medsebojno pomočjo. Tako morda res ne bomo dosegli takojšnjega udobja telesa, vendar je ta druga pot skladna z velikim Zakonom življenja in prinaša "udobje" duše. Za hojo po tej poti pa človek potrebuje vrline. Saj so vrline tiste izrazne moči v nas, ki nam omogočajo vsestransko in večplastno izgradnjo. In širši je krog ljudi, ki jih vključuje naša naklonjenost, čistejše so vrline.

Na svoje zmožnosti se pri tem ne moremo sklicevati. Kajti vrline niso nekaj, kar bi nam bilo dano ali pa ne. Z njimi je podobno kot z močmi telesa – prirojeno osnovo lahko s prizadevanjem precej nadgradimo. Kakšni smo in na katerem področju smo močni, je torej le odraz smeri in intenzivnosti naših prizadevanj.

In zato trdim, da ni človeka, ki ne bi mogel česa prispevati, ki ne bi mogel česa lepega prinesiti sebi in drugim. Vprašanje je le, kaj si želimo in koliko truda smo pripravljeni v to vložiti.

Andrej Praček

Urednik

ALI MORAMO ŽIVETI V STRESU?

ILANIT ADAR-MATOKI

Vsako obdobje v našem življenju in v življenju družbe kot celote lahko opišemo z različnih vidikov – socialnega, ekonomskega, znanstvenega, izobraževalnega in številnih drugih. Vsako obdobje je drugačno od preteklega in od tistega, ki mu sledi, ker se vse s časom spreminja ...

Če se osredotočimo na socialno-psihološki vidik današnjega časa, lahko rečemo, da je ena od njegovih značilnosti stres. To ni začasna in povsem naravna napetost, ki se pojavi, kadar se spopadamo z novimi okoliščinami ali sprejemamo odločitve, niti ni to vznemirjenje, ki ga čutimo pred pomembnim dogodkom ali velikim projektom. To je dolgotrajno notranje stanje napetosti, ki povzroča skoraj trajno notranje neravnovesje.

Izraz "stres" v biološkem smislu je prvič uvedel endokrinolog Hans Selye leta 1930. Do tedaj se je ta beseda uporabljala samo na področju fizike za opis zunanje sile, ki deluje na snov in s tem povzroča gibanje. To kaže na dejstvo, da je doživljanje psihološkega

stresa razmeroma nov pojav in izhaja iz določenega načina življenja.

Zdi se, da človek dobe pametnih telefonov, tabličnih računalnikov ter nepreštevni naprav in aplikacij v zadnjih letih drvi po dirkališču, pri tem pa pozablja na izhodiščno točko te dirke niti ne pozna vedno njenega cilja, saj je proga morda celo krožna. Vsekakor se zdi, da je bil pospešen tehnološki razvoj pomemben dejavnik za povečanje notranje napetosti in občutek, da je treba drveti naprej in zapolniti določeno vrzel, naj bo ta namišljena ali resnična.

Poglejmo si, kakšno je bilo življenje pred tehnološko dobo. Po eni strani je bilo vsakodnevno življenje bolj enostavno. Bližina narave in obdelovanje zemlje sta človeka primorala k opravljanju maloštevilnih del, ki so se pogosto ponavljala. Ta enostavnost je nedvomno vplivala na način razmišljanja ter omogočila naravno in harmonično povezavo z okoljem. Po drugi strani pa so ljudje delali trše kot danes. Za ročna dela je bilo potrebnega veliko napora in energije, treba je bilo premikati stvari, peš premagovati razdalje ali prenašati sporočila iz enega kraja v drugega. Za vse to je bilo potrebnega tudi veliko časa.

S postopnim vpeljevanjem tehnologije se zdi, da sta vsako človeško delo nadomestila stroj ali naprava. Različni gospodinjski pripomočki lahko skrajšajo čas za domača opravila, z vozili lahko v nekaj urah prečkamo cele države in z elektronskimi sporočili lahko hitro sporočimo informacije.

VSEKAKOR SE ZDI, DA JE BIL POSPEŠEN TEHNOLOŠKI RAZVOJ POMEMBEN DEJAVNIK ZA POVEČANJE NOTRANJE NAPETOSTI IN OBČUTEK, DA JE TREBA DRVETI NAPREJ IN ZAPOLNITI DOLOČENO VRZEL, NAJ BO TA NAMIŠLJENA ALI RESNIČNA.

Danes lahko rečemo, da v vse te dejavnosti vlagamo malo fizičnega napora in pogosto je potreben le stisk gumba. Če bi si tak položaj predstavljali pred več desetletji ali stoletji, bi mislili, da bo tehnologija prinesla več priložnosti, učinkovitosti, miru, saj ne bo potrebnega veliko napora, da bi nekaj dobili, in tako bomo lahko imeli čas za tiste stvari, ki so v življenju resnično pomembne.

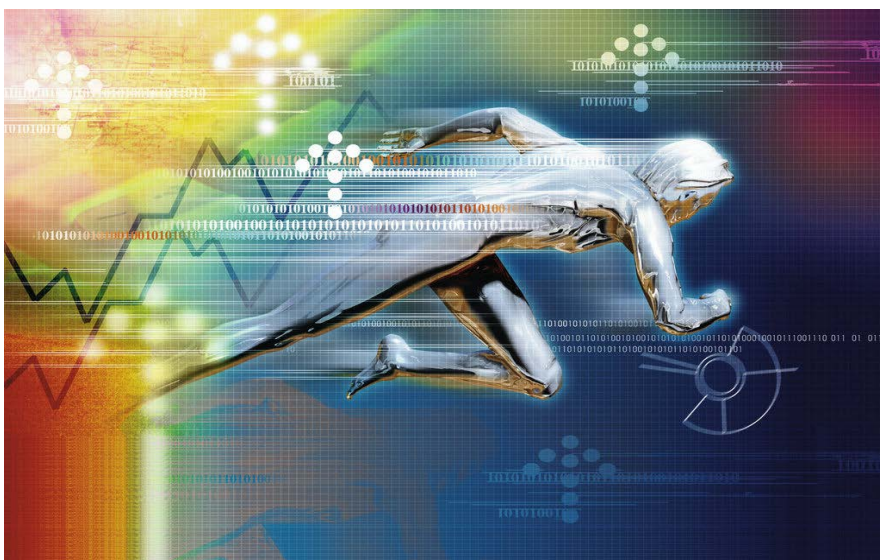
Toda ali to drži? Ali so rešitve, ki smo si jih zamislili, resnično omogočile človekov napredek?

Po eni strani je tehnologija zelo olajšala in povečala učinkovitost na osnovnih ravneh našega življenja, toda ali lahko zares rečemo, da je s temi tehnološkimi dosežki življenje postalo mirnejše? Da je postalo manj stresno? Ali da imamo na voljo več časa in smo bolj razpoložljivi, ker smo manj zaposleni in manj zaskrbljeni?

DOJEMANJE ŽIVLJENJA KOT DIRKE NAS JE TAKO PREŽELO, DA SMO VERJETNO IZGUBILI NEKAJ TE STARE MODROSTI, KI SE NANAŠA NA RAZUMEVANJE ŽIVLJENJA, IN NA TO, DA DOLOČENI PROCESI POTREBUJEJO SVOJ ČAS, TAKO KOT SEME POTREBUJE ČAS IN USTREZNE POGOJE, DA BI ZRASLO V DREVO.

In kje je sreča, ki nam jo nenehno obljublajo nekatera podjetja – pod pogojem, da kupimo katerega od njihovih novih izdelkov?

Če vzamemo določeno napravo ali izdelek in izločimo vse ostalo, bomo našli številne prednosti, zaradi katerih je lahko naše življenje lažje in udobnejše, in v prednostih, ki jih ta izdelek ali naprava prinašata, lahko najdemo takojšnje zadovoljstvo. Na primer zadovoljstvo ob poslanem sporočilu, s katerim želimo doseči, da se nekaj naredi, ali

zadovoljstvo ob izdelku ali informaciji, ki ju prejmemo z enim samim stiskom gumba. Brez interneta bi za nekaj takšnega potrebovali mesece.

Če pa si pogledamo celotno in po možnosti globljo sliko, ki presega trenutno zadovoljstvo, izhajajoče iz notranjih učinkov tehnologije, vidimo, v čem je težava.

Zdi se, da prodiranje naprav v naše življenje in njihova uporaba nista težava sama po sebi, ker je namen pogosto dober. Glavna težava je v novih načinih dojemanja oziroma razmišljanja ter v novih načinih življenja, ki so se verjetno nezavedno prikradli v naša življenja skupaj s tehnologijo. Ti načini dojemanja so lahko nevarni kot vse drugo, kar je zunaj ravnovesja.

Poglejmo si katere od teh načinov dojemanja, ki smo jih prevzeli v zadnjih letih – eden med najbolj razširjenimi se nanaša na **hitrost**

in potrebo po nenehnih inovacijah. Naprave vse hitreje dobivajo nove posodobitve, s tem pa se je povečala tudi potreba po nenehnem nadomeščanju starih izdelkov z novimi. Danes je povsem običajno, če zamenjamo mobilnik vsako leto ali na dve leti, prenosnik pa na dve ali tri leta.

Na prvi pogled se to zdi pozitivno, kajti če je mogoče tehnično napravo izpopolniti, zakaj je potem ne bi posodobili? Toda kakšna je cena, ki jo moramo za to plačati? Hitra proizvodnja in potreba po tem, da smo na tekočem in da ne ostanemo zadaj, je prežela naša življenja in se izraža na različne načine, kot so hitro razmišljanje, hitro odzivanje, hitro delovanje, da bi čim prej odpravili težave, in tako naprej.

Dojemanje življenja kot dirke nas je tako preželo, da smo verjetno izgubili nekaj te stare modrosti, ki se nanaša na razumevanje življenja, in na to, da določeni procesi potrebujejo svoj čas, tako kot seme potrebuje čas in ustrezne pogoje, da bi zraslo v drevo.

Drugo splošno pojmovanje je, da **nimamo časa**. Človek je običajno zelo zaposlen. Na splošno je biti zaposlen in dejaven dobro ter kaže na zdravje in vitalnost, težava pa nastane, ko nekdo z besedo "zaposlen" dejansko misli "prezaposlen".

Biti prezaposlen pomeni biti zaskrbljen, to je položaj, v katerem imamo lahko fizično celo čas, mentalna ali čustvena prezaposlenost pa povzročata iluzijo, da ga nimamo. Če bi lahko rastlinam ali živalim dali možnost, da bi se izrazile – ali bi se tudi one pritoževale nad pomanjkanjem časa za izpolnjevanje svojih nalog? In če si človek podobno kot prvi in najpomembnejši cilj zastavi, da postane človeško bitje,

ČE SI ČLOVEK PODOBNO KOT PRVI IN NAJPOMEMBNEJŠI CILJ ZASTAVI, DA POSTANE ČLOVEŠKO BITJE, POTEM BO VEDNO IMEL ČAS, KER NI MEJA ZA MOŽNOSTI IZRAŽANJA ČLOVEŠKIH VRLIN, KOT SO LEPOTA, POTRPEŽLJIVOST, POZORNOST IN VELIKODUŠNOST.

potem bo vedno imel čas, ker ni meja za možnosti izražanja človeških vrlin, kot so lepota, potrpežljivost, pozornost in velikodušnost.

Drugo sodobno pojmovanje, ki ni nič manj razširjeno od prej omenjenih, je, da **več kot potrošimo, srečnejši bomo**. Tehnološki napredek je skupaj s prevladujočim ekonomskim sistemom – kapitalizmom – porodil veliko iluzijo: človeku vedno nekaj manjka, da bi bil srečen. Da bi torej zapolnili praznino, moramo vedno kupiti najnovejši izdelek, s čimer podjetja spodbujamo k proizvodnji vedno več in vedno novih izdelkov. V tem začaranem krogu se pojavi vprašanje: kdaj bomo imeli vse, kar potrebujemo? Morda pa moramo iskati ta občutek izpolnjenosti drugje? Morda pa bomo s kršitvijo pravil te igre spodbudili potrebo po iskanju individualne in trajne sreče znotraj sebe?

Prej omenjeno pojmovanje s seboj prinaša prepričanje, da je **treba biti najboljši**. Če si navsezadnje želimo kupovati več, moramo več tudi zaslužiti, da bi izboljšali družbeni položaj in se povzpeli na družbeni lestvici. Toda ali biti najboljši od nas zahteva tudi to, da smo najbolj etični in najbolj moralni? Če bi to bilo tako, potem bi zdaj živeli v moralni in etični družbi, v kateri bi vladali načeli integritete in resnice. Kdor želi danes biti boljši, se mora spustiti v tekmovalno dirko proti prijateljem, s katerimi dela. V številnih primerih je gibalno takšnega delovanja strah pred porazom ali zaostankom.

Glede na zapisano zlahka vidimo, kako je sodobnega človeka posesalo v vsakodnevni stres, ki prizadeva različne vidike njegovega življenja.

Kako lahko to spremenimo?

Če je stres stanje neravnovesja, je odgovor v tem, da ponovno vzpostavimo ravnovesje in harmonijo. To ne pomeni, da bi morali prezreti razvoj preteklih let, opustiti napredek in se vrniti v kameno ali železno dobo, temveč pomeni obuditi razliko med cilji in sredstvi ter obuditi načela in modrost, ki smo jih nekako izgubili.

Eden od temeljnih zakonov narave je na primer zakon reda in harmonije. V naravi so stvari dobro organizirane, vse ima svoje mesto in pozna svojo nalogo: od rastlin in živali, gora in morij do neba in zvezd. V naravi vladajo harmonija, ustrezni medsebojni odnosi, medsebojno spoštovanje, melodija, ki ustvarja življenje. Človek je le ena od življenjskih oblik, ki je del celotnega sistema. Kako mora torej delovati, da bi prispeval k harmoniji in ne deloval proti njej?

V zakladnici človeške modrosti, s katero se lahko srečamo prek literature različnih kultur (indijska Mahabharata, Konfucijevi izreki, budistična Damapada in številni drugi), lahko najdemo načelo življenja, ki je načelo "srednje poti". Srednja pot nas vodi k ohranjanju notranjega ravnovesja znotraj gibanja, ki ga prinaša življenje. Omogoča nam, da živimo brez zapadanja v večje ali manjše skrajnosti duhovnosti ali materializma, pretiranega prepuščanja lagodju ali asketizma.

Tudi v današnji resničnosti lahko živimo po zakonih srednje poti, če upoštevamo nekatere stvari:

- ♦ če zaznamo napačna pojmovanja, ki prežemajo naša življenja, in vemo, kako jih odpraviti z ustreznim osveščanjem;
- ♦ če si zapomnimo in ozavestimo, da noben pripomoček ali naprava ne moreta zagotoviti globoke sreče, po kateri hrepenimo, ob tem pa si prizadevamo najti notranjo radost, ki je neodvisna od česar koli;
- ♦ če se razvijamo, vendar ne le tehnološko, temveč če razvijamo tudi vrednote in moralno;
- ♦ če si upamo obvladovati šibkosti, postavljati meje in vedeti, kdaj uporabiti določeno napravo ali pripomoček in kdaj ne;
- ♦ če se naučimo kreativnosti in dajanja pobude ne le pri razmišljanju o najnovešem izdelku, temveč tudi pri razbijanju miselnih konceptov, ki so se namnožili, in izgrajevanju bolj zdravih miselnih konceptov.

Srednja pot je inteligentno delovanje, ki ne prezre moralnega vidika delovanja in išče načine za zadostitev ne le osnovnim človekovim potrebam, temveč tudi njegovemu naravnemu hrepenenju po vzpenjanju proti dobremu, lepemu, pravičnemu in resničnemu.

Ali je srednja pot odgovor na življenje brez stresa? Da in ne. Če s "stresom" mislimo na nezdrav stres, ki nastane zaradi našega neustreznega načina življenja, potem je odgovor "da". Če pa je z besedo "stres" mišljena ustrezna napetost, ki človeku omogoča živost in budnost, tako kot napetost strune omogoča zvok, potem je odgovor "ne", kajti ustrezna napetost je že sama po sebi odraz srednje poti.

TESLOV NAJVEČJI IZUM – ON SAM

~ drugi del

VOJKO KOVAČIČ

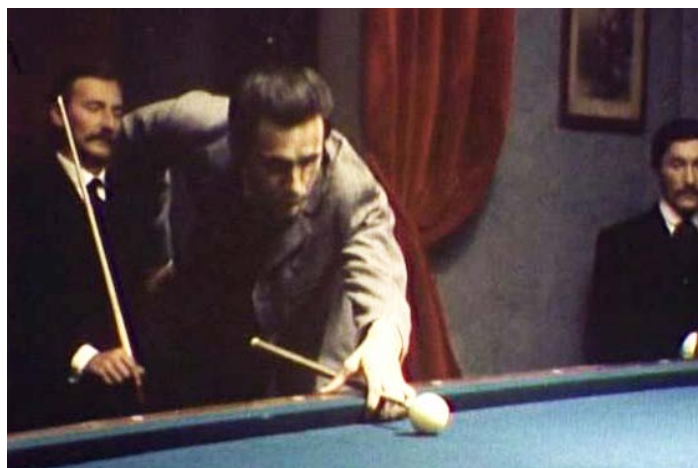
ŠTUDENSKA LETA IN ŽIVLJENJSKE ODLOČITVE

Tesla ni bil tipičen študent. Ti so na predavanjih običajno manjkali, oživali pa zvečer, ko je bila v igri pijača in oprezanje za deklinami. Tesla pač ni bil takšne sorte. Njegov delavnik je bil naravnost ubijalski. Vstajal je ob treh zjutraj in legal spat ob enajstih zvečer. Ni le vestno študiral, prebral je tudi veliko literature, ki jo je našel na policah univerzitetne knjižnice. Letnik je končal z najvišjimi možnimi ocenami, na počitnice pa ga je spremljalo pismo profesorjev, v katerem so staršem svetovali, naj ga izpišejo, češ da ga bo takšen fanatičen pristop k študiju zagotovo stal življenja.

Naslednje leto ga kljub temu spet srečamo v Gradcu. Kot asistent nekega profesorja je ob poskusu z enosmernim električnim generatorjem izjavil, da bi bilo mogoče vse skupaj narediti veliko bolj elegantno z izmeničnim tokom in vrtečim se magnetnim poljem. Šlo je le za idejo, ki je bila še

zelo meglena in oddaljena, profesorju pa tako tuja, da se mu je zdela popolnoma neizvedljiva, kar je z vso svojo avtoriteto, vpričo polne učilnice, tudi izdatno argumentiral. Mogoče ali nemogoče, v Tesli je občutek tlel dalje, a rešitve še ni našel.

Ne vemo natančno, kaj je botrovalo temu, da je Tesla pred zaključkom študija nenadoma izgubil motivacijo. Morda je

spoznal, da mu šola ne more dati ničesar novega več, ali pa je usahnila finančna podpora. Namesto na predavanjih ga v tem obdobju lahko srečujemo po beznicah, kjer igra biljard in strastno kvarta. Čeprav je tudi v tem pokazal nemajhno nadarjenost, je spričo svoje velikodušne narave zapadel v velike dolgove.

Iz te zasvojenosti in brezcilnosti ga je zdramila mati. Ko si je k njej nekoč prišel sposoditi denar, mu je izročila kar vse prihranke rekoč: "Izvoli, sine, čim prej vse zapravi, da se ta agonija konča." Te besede so nanj delovale kot šok. V trenutku je prenehal s kvartopirskimi podvigi ter opustil tudi strastno kajenje in druge nezdrave razvade. Neomajno

se je odločil, da je brezciljnega tavanja dovolj in da bo svoje življenje popolnoma posvetil znanosti in iznajditeljstvu. "Kvartopirska" epizoda je bila kot nekakšna inkubacija, še kako potreben predah in odmik, da bi lahko v svoji notranjosti zaslišal glas vokacije.

Sledi študentska epizoda v Pragi in prve delovne izkušnje v Budimpešti. Čeprav Tesla študija zaradi formalnih ovir ni končal, je osvojil vso teoretično podlago, ki so mu jo na področju naravoslovja tedanje šole lahko dale. Na delovnem mestu se je hitro povzpел do položaja glavnega inženirja, zadolženega za reševanje najtežjih problemov. Še vedno ga je močno obsedala tudi ideja o vrtečem se magnetnem polju.

Tako zelo si je prizadeval priti do rešitve, da je zbolel za nenavadno živčno boleznijo, ki se je kazala v skrajni preobčutljivosti čutil. Pristanek muhe na mizi, je v njegovi glavi odmeval kot topovska salva, sončni žarek, ki je posvetil na njegov tilnik, se mu je zdel kot udarec s kolom ... Nihče mu ni znal pomagati, a kot vedno je tudi tokrat rešitev našel sam. Veliko gibanja in svež zrak sta mu počasi omogočila vrnitev v staro stanje.

Nekega dne je med sprehodom po parku, ko je madžarskemu prijatelju deklamiral neko kitico iz Goethejevega Fausta, nenadoma doživel preblisk. Na površje se je prebila ideja izmeničnega stroja, ki bo spremenila svet. Rešitev je bila izredno elegantna in naravna – toda ali niso vsi veliki izumi takšni?

Princip je bil torej odkrit, preostal je le še razvoj posameznih naprav porajajočega se izmeničnega sistema. Tega pa je Tesla opravil kar v svoji glavi s svojim popolnim spominom in izmojstreno sposobnostjo vizualizacije. Motor je v mislih sestavil, ga priključil, opazoval, kako se vrti, ustavil, odpravil nepravilnosti in spet zavrtil. To, kar običajno iznajditelji počnejo v laboratorijih, je Tesla počel kar v svoji glavi. Verjetno je odveč poudarjati, da je takšen način mnogo hitrejši. Manjkalo je le še zaključek, izdelava pravih naprav iz

železa in bakra, na to pa je bilo treba še nekoliko počakati. Prva priložnost za to se je pojavila čez dve leti v Strasbourgu, naslednja, tista prava, pa šele šest let pozneje v Ameriki.

Opisani primer dobro ponazarja Teslovo metodo, katere se je držal celo življenje, in ni nikoli spodletela. Najprej intuitivni občutek ali prepričanje, da obstaja elegantna rešitev nekega problema, nato pa je sledilo veliko miselnega napora brez konkretnega zaključka. V nekem trenutku je napore prekinil in jih usmeril v drug problem. Po določenem času se je nenadoma zavedel, da je rešitev blizu in da bo kmalu prišlo do prebliska, ki bo razjasnil njeno bistvo. To se je zgodilo v trenutku, ko je bila glava "prazna" ali pa si je mrmral kakšen

verz. Za konkretno obliko naprave je bil pred njim le še kakšen mesec vizualiziranja. Ko je v domišljiji končno vse gladko teklo, so sledili napotki mojstrom, ki so vse natančno izdelali. Naprave so skoraj brez izjeme delovale že v prvem poskusu.

Tesli v Evropi ni uspelo uresničiti svoje velike ideje, investitorji so bili preveč previdni, oblasti pa preveč birokratske. Zato poskuša

svojo srečo čez lužo, v Ameriki, deželi velikih priložnosti. Proda skromno imetje in kupi nepovratno karto za New York. Ko hoče stopiti na vlak, ki naj bi ga popeljal iz Pariza do pristanišča, opazi, da so ga okradli. Brez vozne karte in osebne prtljage teče ob vlak, ki se je premika vse hitreje. Naj se vrne na staro delovno mesto ali s tistim drobižem v žepu tvega in poskuša nekako priti na tisti parnik? Veliki ljudje ne zamudijo pravega trenutka. Kadar razum nima časa analizirati, odloča srce. Tesla se je zavihtel na drveči vlak in odbrzel veliki avanturi naproti.

Članek se nadaljuje v naslednji številki Akropolitanca.

Slike so vzete iz TV serije Nikola Tesla, Jadran film, 1977.

MALA ŠOLA FILOZOFIJE O VRLINI

STJEPAN PALAJSA

Vsi si želimo biti srečni. Vse nas mučijo ista vprašanja – ali je sreča sploh mogoča, če je, kako jo doseči, ali je dostopna vsem ali samo izbrancem usode? Mladi slepo verjamejo, da jo bodo dosegli, starejši počasi že obupujejo. Sreča je tudi eno od najpomembnejših vprašanj filozofije.

Mogoče pa nam prav filozofija lahko pomaga najti pot do nje.

Ni filozofa, ki se ne bi dotaknil te teme.

Toda zanimivo je, da so skoraj vsi (predvsem klasični filozofi), poudarjali nujen pogoj, brez katerega ni bilo mogoče govoriti o sreči. Ta, glavni in nujni pogoj sreče je vrlina. Zakaj?

Klasična filozofija temelji na tem, da je človek predvsem duhovno bitje in ne samo biološko in materialno. Duhovne vrednote so tako najbolj vzvišene človeške vrednote, tisto, kar človeka naredi človeka in ga loči od živali. Ko te duhovne vrednote vključimo v svoje življenje tako, da postanejo neločljiv in stanoviten del nas samih, temu stanju rečemo vrline.

**"NIHČE NI POSTAL DOBER PO NAKLJUČJU,
VRLINE SE JE TREBA NAUČITI."**

SOKRAT

Vrlina je torej najboljšo in najplemenitejše stanje posameznika, odraz našega pravega bistva v vsakdanjem življenju. Namen človeškega delovanja je življenje v skladu z vrlino. Je edina resnična in brezpogojna vrednota, ki jo imamo – brez nje smo nič, z njo pa imamo vse. Stoiki pravijo, da z rojstvom dobimo samo njeno seme, skozi življenje pa jo moramo razviti tako, da se ne le razcveti, temveč da tudi daje plodove.

Brez harmoničnega razvoja vrlin ne moremo doseči zrelosti in stabilnosti. Za njihov razvoj je najpomembnejša volja. Ker je temeljna lastnost človeške volje svoboda, človek sam izbira, ali bo razvijal vrline in s tem zavladal sebi ali pa ne.

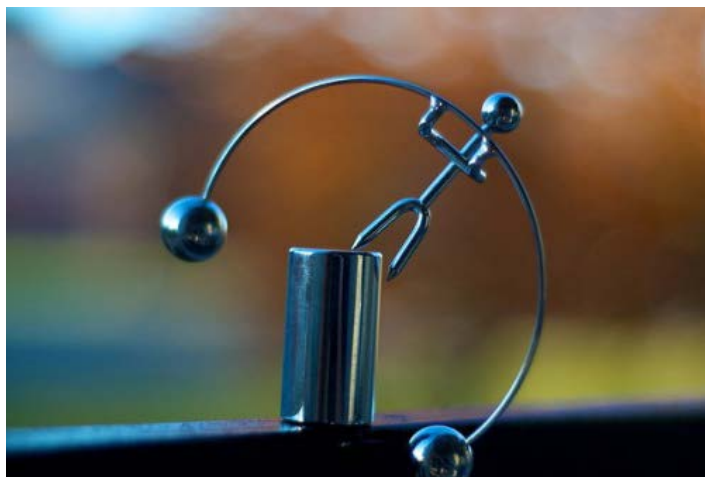
"SREČA JE CILJ ŽIVLJENJA. VRLINA JE TEMELJ SREČE. TEST VRLINE JE NJENA KORISTNOST. ČE SI PAMETEN ČLOVEK ŽELI BITI SREČEN, MORA PO BESEDAH MODRECEV IMETI VRLINE; BREZ VRLINE NAMREČ NI SREČE."

THOMAS JEFFERSON

Z delovanjem, ki je v skladu z vrlino, dosežemo "eudaimonio" ("eudaimonia" – sreča ali blaženost), to je najboljše, najlepše in najbolj prijetno stanje za človeka, pravijo antični filozofi. Klasična filozofija govori o štirih temeljnih vrlinah: zmernosti, razumnosti (modrosti), pogumu in pravičnosti.

ZMERNOST

Biti zmeren pomeni živeti po pravilu zlate sredine in ne zapadati v skrajnosti. Kolikor se nihalo premakne v eno stran, toliko ga vztrajnostna sila tudi zasuka na drugo. Platon pravi, da je treba iz države izgnati dva demona – preveliko revščino

in preveliko bogastvo. Pravi tudi, da vse telesne in psihične bolezni pa tudi neskladje v posameznikovi psihi izhajajo iz nezmernosti. Zato nujno potrebujemo samodisciplino, da nas naše želje in strasti ne odnesejo preveč od črte, ki označuje zlato sredino – "zlato" zaradi vrline zmernosti, ki jo izžareva.

**"VRLINA JE ZMAGA VOLJE NAD NAGONI."
IMMANUEL KANT**

RAZUMNOST

Zdrava razumnost in bistrina odpirata vrata modrosti. Treba je zelo dobro razumeti, kaj je bistveno in kaj nebistveno, ločiti resnično od lažnega, dobro od zla. Samo um (in ne strasti) lahko izbere tisto, kar je najboljše za človeka. Z delovanjem, katerega gibalo je volja, ki jo usmerja um (s pravilno izbiro), razvijamo vrline ter s tem svojo zavest in notranjo moč.

Na Vzhodu to sposobnost razločevanja imenujejo "viveka". V indijskem simbolizmu ima to sposobnost ptica Kalahamsa, saj pravijo, da zna ločiti mleko od vode.

POGUM

Pogum je odraz delovanja naše volje. Prek spopadanja z različnimi okoliščinami, prijetnimi ali neprijetnimi, pridobivamo izkušnje in se približujemo modrosti. Če nas premaga strah, če se naša volja ne prebije skozi množico zahtev in preizkušenj, ostanemo na starem in s tem oropani zaklada spoznanja.

**"POGUM JE VRLINA, NA TEMELJU KATERE
LJUDJE V NEVARNOSTI DELAJO PLEMENITA
DELA."**

ARISTOTEL

Da bi razvili svojo voljo in delovali z njo kot svobodni in celoviti ljudje, potrebujemo naloge, težave in preizkušnje, prek katerih se bomo prekalili. Pogum potrebujemo, da bi se lahko soočali z življenjem.

Pogum ne pomeni pomanjkanja strahu, temveč sposobnost, da se soočamo s strahom in ga premagamo. Včasih je potreben veliko večji pogum za življenje kot za smrt. Življenje namreč pred nas naloge in izzive postavlja iz dneva v dan, s smrtjo pa se spopademo le enkrat.

Pogumni nismo, kadar nas v to prisilijo drugi ljudje ali pa same okoliščine, temveč kadar naše delovanje izhaja iz popolnoma nepogojene in svobodne volje.

O resničnem pogumu lahko namreč govorimo šele takrat, ko delovanje, ki zahteva pogum, izberemo sami, in ne, ko to od nas zahtevajo drugi ali okoliščine.

PRAVIČNOST

Pravičnost združuje vse te tri vrline in jih kot četrta okrona. Aristotel pravi, da je najvišja in najboljša od vseh štirih temeljnih vrlin.

Biti pravičen nujno zahteva, da poznamo zakone življenja in

"PRAVIČNOST JE VRLINA VELIKIH LJUDI."

PLATON

zakone univerzuma (področje Uma), da smo plemeniti in dobri do drugih in do Narave (področje Ljubezni), da smo sposobni braniti pravico, kadar koli je ogrožena (področje Volje).

Pravičnik je tisti, ki živi v popolnem skladu z naravnimi zakoni.

"REDKI LJUDJE V SEBI ZDRUŽUJEJO VISOK DRUŽBENI POLOŽAJ IN MORALNE VREDNOTE."

ARISTOTEL

Tistih nekaj besed o vrlinah, ki so nam jih zapustili antični filozofi, nas lahko vodi skozi labirint vsakdanjega življenja. Avtor tega članka ve, koliko je to učenje antičnih filozofov o vrlinah pomagalo njemu. Dalo mu je merila in vrednote, po katerih tudi sam danes presoja svoja dejanja in besede.

Naslednjič bomo pisali o človeku kot telesnem, duševnem in duhovnem bitju.

RAFFAELLO SANTI

KARDINALNE VRLINE

Raffaello Santi (1483–1520) je velikan renesanse, ki velja za enega največjih umetnikov vseh časov. Umril je dokaj mlad, pri 37 letih, vendar je kljub kratki življenjski poti za seboj pustil neizbrisni pečat v svetovni umetnosti.

Na prošnjo Papeža Julija II. je poslikal vatikanske dvorane, ki so danes znane tudi kot Raffaellove stanze (stanza: it. soba). Med drugim so v njih upodobljene kardinalne vrline. Raffaello je poskušal na svojih prikazih uskladiti krščanske in antične vrednote.

Kardinalne vrline posebljajo tri ženske, teološke vrline pa kupidi.

Prva ženska, ki predstavlja **pogum** ali **moč volje**, upogiba hrastovo vejo. Pri tem ji pomaga **kupid usmiljenja**. Hrast je Zevsovo drevo in je bil vedno vladarski simbol, simbol volje.

V rokah drži tudi levjo kožo, ki je še en simbol moči volje v spopadanju z življenjskimi izzivi. To je levja koža, ki si jo je znameniti junak Heraklej prislužil tako, da je premagal vse preizkušnje, ki so jih predenj postavljali bogovi oziroma življenje.

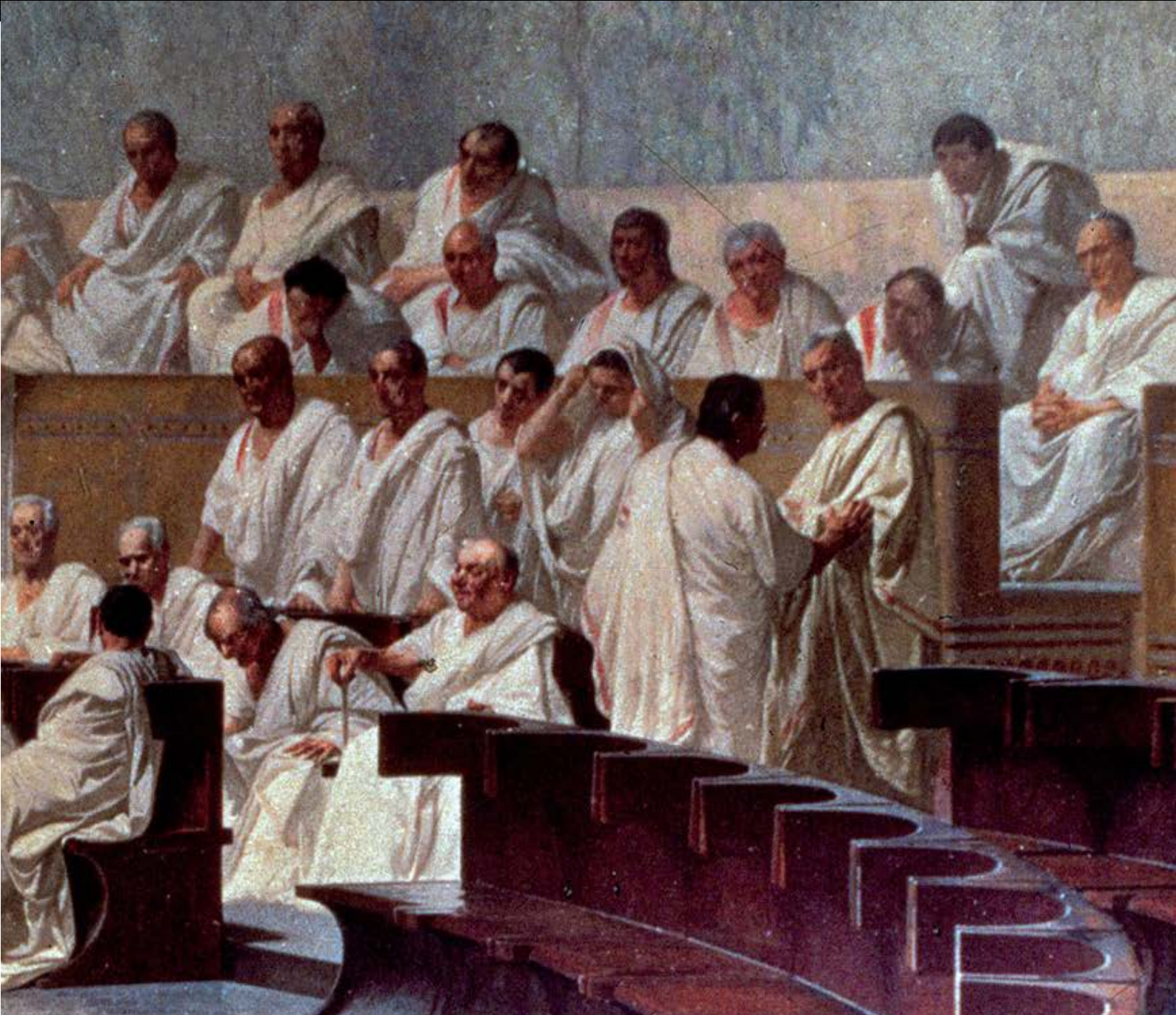

Druga ženska, ki predstavlja **razumnost** (preudarnost), ima dva obraza, ženskega in moškega. Opazuje se v zrcalu, ki ji ga pomaga držati **kupid upanja**. Razumnost nam pomaga spoznati sebe v velikem zrcalu narave. O simbolizmu dveh obrazov, ki se pogosto pojavlja v klasičnem svetu, bi lahko marsikaj napisali, toda tukaj je najpomembneje izpostaviti, da je človeška narava sestavljena iz moških in ženskih principov in da mora vsakdo spoznati svoj zavedni kot tudi nezavedni del. Kupid na desni strani drži gorečo baklo in osvetljuje ta proces spoznavanja sebe. To je svetloba božanske inteligence, ki osvetljuje pot resnice.

Četrta ženska, ki predstavlja **pravičnost**, je naslikana na stropu nad tremi naštetimi poosebljenimi vrlinami kot njihova krona. V roki drži tehtnico, s katero tehta, kaj je dobro ali slabo, resnično ali lažno, pravično ali nepravično. Meč je simbol pravične kazni ali bolje rečeno poravnave – kolikor smo vzeli drugim, toliko nam bo odvzeto. Pravica vse vidi in vse ve, nobeno dejanje, tudi če je bilo zanemarljivo in nepomembno, ji ne more ubežati. Je nepristranska, enako odmeri tako beraču kakor tudi kralju glede na njuna pravična ali nepravična dejanja. Njeno poštenost in pravičnost razglašajo štirje kupidi z napisom, razdeljenim na dva dela, ki se glasi: "Vsem dodeljuje pravičnost." Kupidi so verjetno isti kot na spodnji sliki.

ANEKDOTA

Ko je cesar Vespazijan poslal po Helvidija Priska^[1] in mu odredil, naj se ne udeležuje zasedanj v senatu, je Helvidij odgovoril: "V tvoji moči je, da mi ne pustiš biti član senata, toda dokler sem njegov član, se moram udeleževati njegovih zasedanj."

"No, potem pa se jih le udeležuj," je odvrnil cesar, "vendar na njih ne govori."

"Če me ne boš vprašal za mnenje, bom tiho."

"Toda jaz te moram vprašati za mnenje."

"Jaz pa moram odgovoriti to, kar mislim, da je prav."

"Toda če odgovoriš, te bom dal usmrtiti."

"Kdaj pa sem ti dejal, da sem nesmrten? Ti opravi svoje, jaz bom opravil svoje: na tebi je, da me daš usmrtiti, na meni je, da umrem brez strahu; na tebi je, da me izženeš, na meni je, da odidem brez upiranja."

[1] Stoični filozof in politik iz 1. stol. n. št.

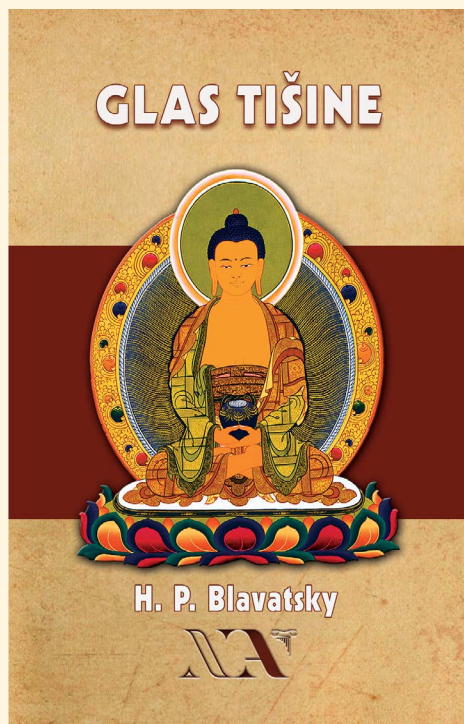
KOTIČEK ZA RAZMISLEK

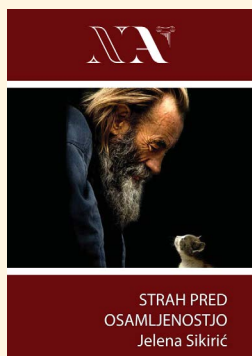
KNJIGE, REPLIKE NOVE AKROPOLE

Knjige in arheološke replike lahko kupite v prostorih društva.

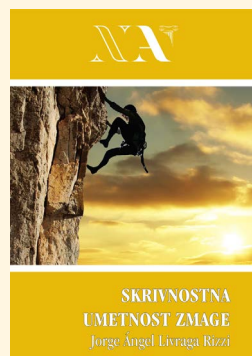
Glas tišine ali večjo količino knjižic pa lahko naročite tudi preko maila na info@akropola.org ali na št. 01/25 11 487.

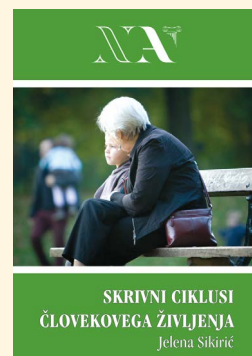
FORMAT 130 x 205 mm
102 STRANI
TRDA VEZAVA
CENA: 10 €

STRAH PRED
OSAMLJENOSTJO
Jelena Sikirić

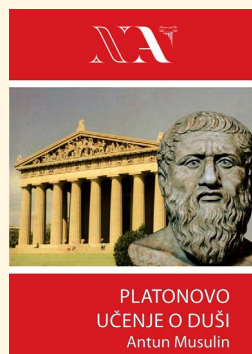
SKRIVNOSTNA
UMETNOST ZMAGE
Jorge Angel Livraga Rizzi

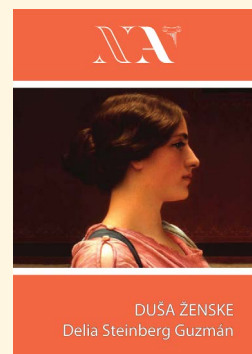
SKRIVNI CIKLUSI
ČLOVEKOVEGA ŽIVLJENJA
Jelena Sikirić

PLATONSKA IN TELESNA
LJUBEZEN
Delia Steinberg Guzmán

PLATONOVO
UČENJE O DUŠI
Antun Musulin

DUŠA ŽENSKÉ
Delia Steinberg Guzmán

FORMAT 105 x 148 mm
32 STRANI
MEHKA VEZAVA
CENA: 2 €

Grčija in Rim

Egipt

Slovenija

Če podpirate naše delovanje, bomo veseli vsakega majhnega prispevka, ki ga lahko nakažete na naš tekoči račun, odprt pri NLB d. d.

Št. računa: SI56 0201 0005 1188 709

Prejemnik: Nova Akropola, Wolfova 8, 1000 Ljubljana

Nova Akropola je kot društvo v javnem interesu tudi na **seznamu upravičencev do dela dohodnine za donacije**. Vsak davčni zavezanec lahko namreč zahteva, da se do 0,5% dohodnine od dohodkov, ki se všttevajo v letno davčno osnovo, nameni za financiranje splošno koristnih namenov.

Če želite ta prispevek nameniti nam, natisnite in izpolnite **obrazec** – zahtevo za namenitev dela dohodnine – in ga pošljite na pristojni **finančni urad**. Naša davčna številka je **14787067**.

Vsi, ki delujemo v Novi Akropoli, smo prostovoljci. Prihodki so namenjeni izključno financiranju dejavnosti društva.

NAPOVEDNIK DOGODKOV

Dogodki za mesec november 2015.

Dogodki potekajo v prostorih društva v Ljubljani in Mariboru ali na vnaprej razpisani drugi lokaciji.

Razstava
LABIRINT, ZMAJ SAMOROG
O čem nam govorijo simboli

LABIRINT, ZMAJ, SAMOROG

Razstava

OD 27. OKTOBRA DO 7. NOVEMBRA 2015

Knjižnica Prežihov Voranc - Tržaška cesta 47a, Ljubljana

C. C. JUNG, PSIHOLOŠKI TIPI

Predavanje

TOREK, 10. NOVEMBER 2015 OB 19:00

Vetrinjski dvor, Vetrinjska ulica 30, Maribor

Vstop: 4 €

Študenti: vstop prost!

PLATON KAKO SE GRADITA ČLOVEK IN DRUŽBA
arhetipi · idealna država · 4 vrste ljudi

BUDA KAKO PREMAGATI BOLEČINO IN STRAH
4 najvišje resnice · srednja pot · moč sočutja

KONFUCIJ KAKO POSTATI PLEMENIT ČLOVEK
moralni zakon · enostavnost in humor

SOKRAT KAKO ZGRADITI JASNA STALIŠČA
spoznaj sebe · prijateljstvo · moč dialoga

STOIKI KAKO VLADATI SEBI
notranja moč in svoboda · psihološka trdnost

EGIPČANSKI MODRECI KAKO SE NAUČITI ŽIVETI IN UMRETI
Pravica – temelj družbe · knjiga mrtvih
tehtanje srca · nasveti modročev

VELIKA UČENJA VZHODA IN ZAHODA

Ciklus 12 predavanj

TOREK, 17. NOVEMBER 2015 OB 18:00

Nova Akropola - Tyrševa 7, Maribor

1. predavanje vstop prost!

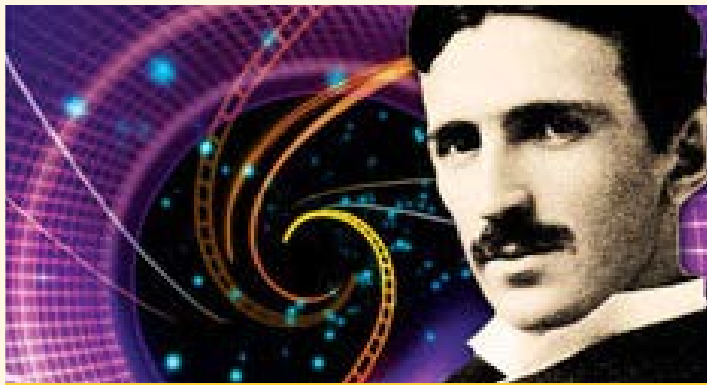
KAKO PRESTATI TEŽKE ČASE?

Predavanje ob Unescovem svetovnem dnevu filozofije

ČETRTEK, 19. NOVEMBER 2015 OB 19:00

Nova Akropola - Wolfova 8, Ljubljana

Vstop prost!

TESLA – ČUDEŽNA MOČ IMAGINACIJE

Predavanje

ČETRTEK, 19. NOVEMBER 2015 OB 19:30

Knjižnica Blaža Kumerdeja - Ljubljanska 10, Bled

BITI DRUGAČEN ALI BITI SVOJ

1. predavanje iz sklopa **Izzivi mladosti**
ob Unescovem svetovnem dnevu filozofije

ČETRTEK, 26. NOVEMBER 2015 OB 18:00

Nova Akropola - Tyrševa 7, Maribor

Vstop: 4 €

Študenti: vstop prost!

PRIJATELJSTVO IN LJUBEZEN

2. predavanje iz sklopa **Izzivi mladosti**
ob Unescovem svetovnem dnevu filozofije

ČETRTEK, 3. DECEMBER 2015 OB 18:00

Nova Akropola - Tyrševa 7, Maribor

Vstop: 4 €

Študenti: vstop prost!

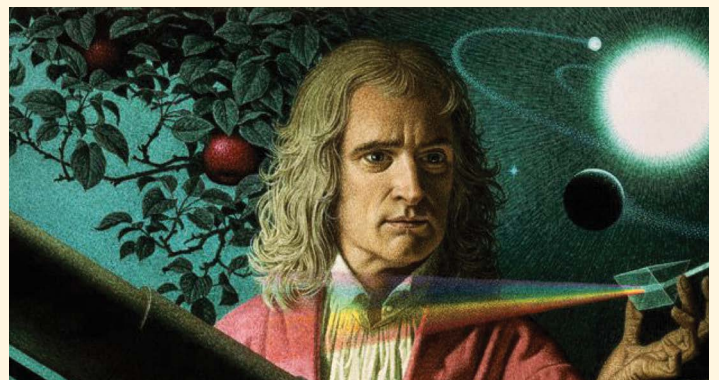
VELIKA UČENJA VZHODA IN ZAHODA

Ciklus 12 predavanj

SREDA, 14. OKTOBER 2015 OB 20:00

Nova Akropola - Wolfova 8, Ljubljana

1. predavanje vstop prost!

SVETLOBA – MED MISTIKO IN ZNANOSTJO

Predavanje

ČETRTEK, 26. NOVEMBER 2015 OB 18:00

Knjižnica Otona Župančiča - Kersnikova ulica 2, Ljubljana

PRIHODNOST IN USPEH

3. predavanje iz sklopa **Izzivi mladosti**
ob Unescovem svetovnem dnevu filozofije

ČETRTEK, 10. DECEMBER 2015 OB 18:00

Nova Akropola - Tyrševa 7, Maribor

Vstop: 4 €

Študenti: vstop prost!

Ne pozabimo, da znanje in veščine same po sebi človeštvu ne morejo zagotoviti srečnega in dostojanstvenega življenja. Človeštvo ima vse razloge, da oznanjevalce visokih moralnih meril in vrednost postavijo nad tiste, ki so odkrivali objektivno resnico. To, kar človeštvo dolguje osebnostim, kot so Buda, Mojzes in Jezus, je zame višje od vseh dosežkov raziskovalnega in konstruktivnega uma. Kar so nam dali ti blaženi ljudje, moramo varovati in ohranjati živo z vso svojo močjo, da človeštvo ne bi izgubilo svojega dostojanstva, gotovosti svojega obstoja in radosti življenja.

— Albert Einstein